

Anders Zorn och bilden av den nakna kvinnan

*Naken kvinna vid bäck, 1887
Zornsamlingarna i Mora*

En bild från det år då Anders Zorn först började utforska motivet med studier av naket i naturen.

Nästan alla i Sverige har en idé om vad en Zornkulla är. Ordet väcker bilder av en rustik och rödblommig kvinnlig avkläddhet och kommenteras ofta i en skämtsam, lätt ekvok ton. Som konstnär målade Zorn kvinnor i många situationer och roller. Porträtten av vänner, societetsdamer, hustrun Emma, hans mor och mormor är starka och levande bilder för dem som studerat hans konstnärskap närmare. Ändå är det bilderna av nakna kvinnor som skapat en mediabild och blivit de mest omdiskuterade.

Zorns avklädda kvinnor rymmer många olika aspekter. Med vår nutida blick ser de tidiga målningar som han skapade i Stockholms skärgård ut att avbilda en naturlig och vardaglig situation – kvinnor fångade i ett ögonblick då de njuter av solen en av sommarens varma dagar. Men 1887 tog varken borgerskapets eller skärgårdens kvinnor av sig kläderna mitt på dagen och satt avslappnade på klipporna. Det fanns till och med ett badförbud i skärgården, så det är tydligt att dessa bilder handlade om en konstnärlig idé som Zorn gestaltade. En bild av natur, sommar och kvinnor som för lång tid har skrivits in i vårt gemensamma bildmedvetande. Han arbetade med friluftsmåleriets medel och formulerade samtidigt något om de tankar om det sunda med nakenhet och solbad som allt starkare växte fram under åren efter sekelskiftet.

nordiska
akvarellmuseet

Södra Hamnen 6
471 32 Skärhamn

Tel +46 304 60 00 80
Fax +46 304 60 00 99

---

info@akvarellmuseet.org
www.akvarellmuseet.org

**Arbetarnas
Bildningsförbund
Västra Götaland**

**Studieförbundet
Vuxenskolan
Västra Götaland**

Studiecirkelmaterial

Anders Zorn och bilden av kvinnan

Att avbilda nakna kvinnor var ingenting nytt i konsthistorien. I den äldre konsten finns många exempel på hud och naken skönhet i naturomgivningar. Skillnaden var att i dessa målningar fick kvinnorna en mytologisk inramning där en referens till en gudinna skrev in bilden i en historia som gav förklaring till det sensuella innehållet. Zorns bilder berättade inga sådana historier. De avbildade verkliga kvinnor i en verklig natur, och på det sättet var de utmanande.

Idag är inte nakenheten i sig en stark provokation men fortfarande väcker hans bilder diskussion. Åsikterna går isär. Är det starka, fria kvinnor med naturlig och frisk sensualism vi ser eller passiva objektifierade offer för en voyeurs lystna behärskande blick?

Hur vi ser på bilder beror på i vilket sammanhang de visas och på våra egna och samhällets värderingar. Under de hundra år som gått sedan dessa bilder kom till har mycket förändrats i synen på nakenhet, sexualitet och relationer mellan kvinnor och män. Kanske kittlar inte själva nakenheten oss idag, men frågan om kvinnorna bara är objekt väcker fortfarande diskussion. Zorns avbildade kvinnor möter nästan aldrig vår blick. Ibland kan de kännas omedvetna om betraktaren, inneslutna i sin egen närvaro, men ofta finns en tydlig känsla av att de poserar, sitter, rör sig och finns till för att synas och avbildas.

Kanske provocerar också dessa bilder därför de ofta visar upp kroppar som är långt ifrån dagens långbenta, slanka modellideal. Att visa upp mycket hull blir mer fysiskt påtagligt än de bilder vi är vana vid i media. I debatter tas ofta Zornkullorna upp som begrepp och motbild till förvridna anorektiska kroppsideal, men även i hans samtid reagerade man på vissa av hans modellers yppighet. Kraftiga kvinnor var inte heller då idealet i den glamorösa och eleganta värld som han så ofta också porträtterade.

Zorn skapade många och olika studier av nakna kvinnor under de mer än trettio år han ägnade åt motivet. Det är svårt att göra en samlad bedömning av vad dessa bilder säger och berättar, exakt varför han skapade dem och hur de användes i samtiden. De tidiga akvarellerna från Stockholms skärgård skiljer sig en hel del i uttryck från 1910-talets oljemålningar. Där avbildar han ofta kvinnor i dunklet i det inre av timrade dalastugor. Liksom med sina andra motiv överförde han dessa målningars motiv till grafik. Studier av kvinnor vid vattnet fångade han ibland först med kameran och arbetade sedan med fotografierna som förlagor till grafiken. Vi vet att dessa etsningar med kvinnomotiv fick en stor spridning och såldes långt utanför de vanliga konstköparnas krets i dåtidens Sverige.

Går vi till Zorns egna ord i hans minnesanteckningar finns belägg för målaren som vill fånga kvinnlig skönhet och ge en frisk naturlig motbild till förkonstlig och dubbelmoral.

Studiecirkelmaterial

Anders Zorn och bilden av kvinnan

Samtidigt finns uttalanden som är grovt sexistiska och berättar om en man som ser på kvinnor, särskilt ur de lägre samhällsklasserna, enbart som objekt för avbildning och egna behov.

Vi vet att Zorn levde i en tid med stark dubbelmoral kring sexualitet och särskilt kvinnlig sexualitet. Han verkade som ung i ett England som just lämnat den viktorianska eran och var själv ett "oäkta" barn. Han hade turen att växa upp med en släkt och familjs trygghet, men bar ändå med sig en känsla av att ha fötts i skam. Att Zorns kvinnobilder på vissa sätt pendlar mellan horan och madonnan är kanske inte förvånande. I bilderna brottas han delvis med tidsandan och synliggör en kvinnosyn som de flesta höll mellan skål och vägg. In i hans måleri av nakna kvinnor kom med tiden en brist på takt och social finess som många fann allt mer besvärande. Om det var en medveten provocerande handling eller bara en åldrad mans cynism kan vi aldrig få veta med säkerhet.

Blicken och samtalet

När bilder väcker diskussion är det lätt att frågeställningarna och våra egna värderingar tar hela platsen i tankar och samtal. Glöm inte bilderna! Att gå till källorna är alltid viktigt, och genom att upptäcka de många olika bilder Zorn skapade kan vi ge oss själva en möjlighet att reflektera över reaktioner och synsätt, i dåtiden likväl som nutiden och hos oss själva. Diskussionen om mediaexploatering av nakenhet är minst sagt aktuell, och diskussionerna om hur vi ser på varandra som män och kvinnor och våra roller i samhället är ett brännande ämne.

• Till ögats fröjd och nationens förgyllning

Hans Henrik Brunner

I detta översiktsverk finns många bildexempel att ta del av och även ett resonemang om motivet med nakna kvinnor i naturen.

• Anders Zorn - mannen, mästaren, myten

Inger Fredriksson

Stockholm : Öppna ögon, 1984

Om kvinnosyn, tidsanda och Anders Zorns egna motiv och relationer skriver konstvetaren och skribenten Inger Fredriksson på ett engagerande och polemiskt sätt. Hon finner många exempel på den manliga blickens herravälde och synen på kvinnan som objekt.

Studiecirkelmaterial

Anders Zorn och bilden av kvinnan

- **Samtal om Zorn**

Teddy Brunius och Oscar Reutersvärd
Bra Böcker, 1979

Denna bok med många bildåtergivningar av Zorns målningar är upplagd som ett samtal mellan de två konstprofessorerna. De kopplar samman bildernas motiv, uttryck, måleristil och Anders Zorns konstnärskap på ett spännande sätt.

- **Zorn – gubbsjuk eller unik kvinnskildrare?**

En studie över reaktioner av Zorns naketmåleri
Britta Röstlund
C-uppsats vid konstvetenskapliga institutionen i Stockholm VT 2001

I sin studie jämför Britta Röstlund olika åsikter om Zorns naketmåleri och argumenterar för tesen att det är fria och självständiga kvinnor han skildrar.

- **Myten om civilisationsprocessen (Nakenhet och skam)**

Duerr, Hans Peter
Stockholm; Symposion

*Även om nakenhet inte längre är lika tabubelagt som under 1800-talet så fortsätter det att fascinera, intressera och väcka debatt. Finns den helt naturliga och icke-erotiska nakenheten? Naturister har hävdat det och tar gärna exempel från naturfolk, men mot det synsättet argumenterar den tyske antropologen Hans Peter Duerr. Hans resonemang kring nakenhet och skam kan man ta del av i korthet på bokförlaget Symposions internetplats:
www.symposion.se/myten.htm*

---

*Ett samarbete mellan Nordiska Akvarellmuseet,
ABF och Studieförbundet Vuxenskolan
i Västra Götalandsregionen*

*Text:
Lena Eriksson
pedagogisk ledare Nordiska Akvarellmuseet*